

jo *gaire* ne sàpia en terra plana» (§ 107, Casac. III, 36.20), fins i tot amb plural en -s en certs casos d'alguns mss.: «no ha *gayre* de dies que han perdut llur senyor, qui era lo millor cavaller del món» (Bof., 294), però en l'ed. Casac. «no ha *gaires* de dies ---» (§ 149, Casac. v, 48.30), «ell sabia que no havia hòmens a cavall, ne d'a peu *gayres*» (Bof., 419); més rar en català, el gir que veiem en: «és ciutat molt noble e honrrada e molt fort e mills murada que ciutat que sia *gayre* al món» (Bof., 33) recorda construccions que són més aviat occitanes o pre-clàssiques franceses, en què el valor del mot és més aviat el d'un indefinit pronominal que d'un adverbí negatiu o d'una partícula d'interrogació indirecta o directa; cf. Tobler, *Vermischte Beiträge zur frz. Gramm.* (I, 3; II, 5; III, 81).

No podem ací endinsar-nos en qüestions d'ús sintàctic i morfo-semàntic. Limitem-nos a observar que els dialectes d'Oc moderns són els qui més han ampliat el radi d'aplicació del mot, duent-lo ja frec a frec de les aplicacions de significat positiu o directament negatiu, no sense relació amb els casos francesos i de Muntaner que acabem de tocar; o bé convertint-lo en un veritable pronom interrogatiu. Així en *acò vau gaire* és si fa no fa 'cela ne vaut pas grand chose', «Cout' èro / ren qu' uno chato de la terro, / enforo de la Crau se n'és *gaire* parlà» 'ben poc o gens se n'ha parlat fora de...' (*Mireio* I, 1); i en aranès sovint serveix per a la interrogació directa «*guaires* ans has?» 'quants anys tens?'; i coses semblants s'estenen per terres d'Oc fins molt a l'Est, àdhuc els parlars valdesos: *gáyre án avêw* « quanti anni hai » (Holmes, *ZRPb.* LIV, 504).

Fets que ens recorden coses semblants, o tirant per aquesta banda, observades en els parlars cat. del Nord: a la Vall de Querol sentim una frase com *lu kunéši gájr* amb el sentit de 'quasi no el conec, a penes el conec' (Porta, 1959); matís menys pròxim al del català comú que al del francès: *no en queden gaires* per a nosaltres és 'en queden pocs', *il n'en reste guère* és quasi dir que no n'hi ha. Menys fortament, però també acostant-s'hi, a Ribagorça: «astò no me fa *guaire* goy» a Benasc és «esto no me gusta apenas», segons Ferraz (p. 66); «no ¡ veigo *guaire* » m'ho deia a Alins de Llitera un que volia suggerir ceguesa quasi completa (1965), «no ne sall *guaire* » a Torlarribera un que implicava una font gairebé eixuta (1957). I per aquest camí es pot arribar fins a donar-li un sentit positiu i àdhuc ponderatiu (com en certs girs de parlars occitans): *gaire que sí* segons Montanya és «ja ho crec que sí» a la rodalia de Ponts (*Top. Méd.*, p. 212), cf. *AlcM*, § 2f, innovació que ens recorda les noves extensions de *rai* («malament rai» etc.).

Encara més estès que aquest ús es troba, en la zona del Nord del català oriental, l'emprar *gaire* com un intensiu del que ja és negatiu: «no n'hi ha *gaire* mai» (Girona, etc.), «no veuràs *gaire* res perquè la finestra és massa alta», St. Quirze de Besora, 1959; «ni per tambors servirien ni tampoc per *gaire* res», cançó vulgar, *DAG*; «a Montclar no hi viu *gaire* dingú», quan es tractava en realitat d'un poblet pràcticament despo-

blat (Berguedà, 1929), «*žázi* <'ahir'> feri pas *gaire* gran cosa» a Formiguera de Capcir (1950), frase que ja trobem igual en el pseudo-Boades, escrit per un blenenc a la fi del S. XVII: «en l'Empordà no eren senyors de *gaire* gran cosa» (Ag., p. 116).

Tornant al nostre terreny propi, cal dir que *gaire* ha estat un mot igualment usat en tots els dialectes de la llengua; en certs ambients ciutadans l'abús de la transigència bilingüe ha fet que s'hi encetés alguna decadència a profit de *molt*, que en general ha estat contrarrestada o no ha prosperat; si no és en gran part del P. Val., on també el veiem en ús ferm en el període clàssic (*Spill, Colloqui de les Dames*, Ausiàs), però després o ha decaigut o almenys no ha admès les ampliacions suara comentades. MGadea arriba a declarar-lo antiquat en el seu dicc., però no ho fan pas Escrig (1851) ni CROS (1764 «nada, ninguna cosa») ni Sanelo (id.); i aquest en cita com a exemple la frase feta, irònica i només valenciana: «fes-me *gayre*: em barga'm lo poal».

Altament avui perdura vivaç en tots els altres dominis, fins als extrems: Mallorca, Menorca i fins Eivissa («g.: algo», Pérez Cabrero); si bé es mostra menys vigorosa a Mallorca que a Terra Ferma, cosa exagerada per Fortesa (p. 200) —sembla que es refereix al «mallorquí de Ciutat», car ell mateix en cita exs. estrictament mallorquins, si bé de la part pàgina: «el rey veyé que no hi poria fer *gaire* pusses per allà» (Alcover, *Rond. Mall.* II, 165); i una cançó popular: «Mariayna, no'n tens *gayre* / de poré riure de mi: / jo sé parlar en llatí / forasté y mallorquí, / y no m'hauràs per cap *cayre*» (*Gram.*, pp. 373, 380); «Lletraferit no n'és *gayre*», TAGuiló, c.1850 (Poes. 149). D'altra banda es manté ben pròsper fins als últims confins nòrdics ross. (Confíent Nord; Vall de Querol; capcinès: «ha pas docrát *gájr*»; etc.), pallaresos i ribagorçans.

Continua encara per l'Alt Aragó de ple, almenys fins a la Vall de Gistau («ixo no pué valer *guaire*», Plan, Gistaín, *BDC* xxiv, 172). No és pas infundat de sospitar que ha tingut una part més o menys forta en la creació de l'estrany intensiu *garra* de negociació alt-aragonès (en el qual insistirem en l'article *GARRA*); car si és fàcil de comprendre que mots com *pas*, *gota*, *xic*, *mica*, *punt*, *bric*, *molla* que expressen tots, pròpiament, coses menudes i frèvoles, hagin passat a ser acompanyants intensius d'un *no*, és ben difícil de concebre que les grosses i fortes garres d'un quadrúpede o d'un baró, o les tremendes grapes i urpes d'una fera o un ocell de presa s'hagin pres com a terme de comparació d'allò que és quasi res, i que fins arriba a significar 'no gens', 'no res': «en miravan <'cercaven'> y no n'han trobau *garra*» a la Vall de Gistau (*BDC* xxiv, 171, eventualment tornat fins i tot pronom negatiu: «no querràs venire de *garra* manera», Gistaín, *ibid.*).

Més fàcil fóra que, en penetrar a l'Alt Aragó, en qualitat d'intrusos prestigiosos, per una banda el català central *gaira* (sentit com si fos *gaira*), i per altra banda el fr. *guère* (sentit com si fos l'avatar fonètic francès d'un més antic **gara*), i coneixent les oposi-